

Kulatý stůl

Rok 2015 v oblasti boje proti diskriminaci: pohled veřejné ochránkyně práv a ústředních, inspekčních a dozorových orgánů

19. dubna 2016, Kancelář veřejného ochránce práv, Údolní 39, 602 00 Brno

Úvodní slovo Mgr. Anny Šabatové, Ph.D., veřejné ochránkyně práv

Veřejná ochránkyně práv sdělila, že se jedná již o čtvrtý kulatý stůl, na němž se ochránce a ochránkyně schází s vybranými ústředními, inspekčními a dozorovými orgány. Poukázala na nové účastníky a účastnice, přičemž letošního kulatého stolu se nově účastní zástupci a zástupkyně Českého telekomunikačního úřadu a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Přivítala i účastníky a účastnice z Ústavního soudu, který se v loňském roce věnoval tématu diskriminace a vydal celkem čtyři důležitá rozhodnutí v oblasti diskriminace.

Každoročně je kulatý stůl zaměřený na některý z diskriminačních důvodů. V roce 2014 se jednalo o pohlaví, 2015 o náboženství a víru a v letošním roce se zaměříme na zdravotní postižení. Zdravotní postižení je nejčastěji namítaným diskriminačním důvodem v podnětech adresovaných veřejné ochránkyni práv. Ochránkyně se též připravuje na přijetí novely zákona o veřejném ochránci práv, na základě které by se veřejná ochránkyně práv měla stát monitorovacím mechanismem dle čl. 33 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením.

Ochránkyně shrnula události loňského roku v oblasti diskriminace, které se týkají též zúčastněných státních orgánů. Ochránkyně se intenzivně zabývala problematikou přístupu k bydlení a diskriminace z důvodu etnického původu. Konkrétně zmínila medializovanou kauzu Balogová v. Nosková, přičemž téma diskriminace v přístupu k bydlení nabízenému na realitním trhu zasahuje i do činnosti dozorových orgánů, tj. České obchodní inspekce. Tato kauza měla pozitivní dohru: na půdě Kanceláře veřejného ochránce práv se realizovalo jednání s Asociací realitních kanceláří¹, v rámci něhož došlo ke shodě, Česká obchodní inspekce postupuje v souladu se stanoviskem ochránkyně, taktéž soudy rozhodují v souladu s názorem ochránkyně².

V druhé polovině roku 2015 se ochránkyně ve zvýšené míře věnovala tématu inkluze. V minulém roce jsme se taktéž věnovali oblasti práce a zaměstnání, komunikovali jsme s orgány inspekce práce, vyjednávali jsme i s Českou školní inspekcí o tématu rovného přístupu ke vzdělání. V rámci šetření se objevila témata, která byla zařazena do tematicky rozdělených dopoledních pracovních skupin. Jedná se o oblast 1) práce a zaměstnání, v rámci níž by měla proběhnout diskuse na téma výkladu ustanovení § 16 a 17 zákoníku práce, 2) diskriminace spotřebitele, která otevře diskusi na téma rozsahu § 6 zákona o ochraně spotřebitele, a 3) společná pracovní skupina zaměřená na téma školství a zdravotní péče, jejímž ústředním tématem je problematika zdravotnických úkonů ve školství.

¹ ze dne 27. srpna 2015

² Okresní soud v Litoměřicích, Krajský soud v Ostravě, který přiznal romské ženě náhradu nemajetkové újmy v penězích ve výši 60 000 Kč

Závěrem veřejná ochránkyně práv připomněla výzkum z roku 2015, v rámci kterého jsme se zaměřili na fenomén neoznamování diskriminace (tzv. under-reporting), který bude tématem jednoho z příspěvků naplánovaných v odpolední části. A upozornila též na Evidenci stanovisek ochránce (ESO) na stránkách ochránkyně, která byla spuštěna na jaře 2015 a je postupně naplňována závěry ochránkyně (i z předchozích let, nejen od roku 2015).

Zakázaný diskriminační důvod zdravotní postižení

Následoval příspěvek Lenky Frýdkové, zaměstnankyně Kanceláře veřejného ochránce práv na téma *Monitorování Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením (CRPD)*. Lenka Frýdková v rámci své prezentace seznámila účastníky a účastnice s problematikou monitorování práv osob se zdravotním postižením dle Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením. Uvedla, že v České republice dosud chybí nezávislý monitorovací mechanismus, který Úmluva vyžaduje a že tento nedostatek by mohl být zhojen přijetím právě projednávané novely zákona o veřejném ochránci práv, dle které by se ochránkyně stala chybějícím monitorovacím centrem pro práva osob se zdravotním postižením. Upozornila též na skutečnost, že Česká republika neratifikovala Opční protokol, který by umožnil podávat podněty přímo Výboru OSN pro práva osob se zdravotním postižením. Výbor pro práva osob se zdravotním postižením přitom dne 15. května 2015 vydal Závěrečná doporučení k úvodní zprávě České republiky, která vzala vláda usnesením č. 163 ze dne 24. února 2016 doporučení na vědomí a uložila konkrétním ministrům a ministryním dílčí úkoly, dále doporučila předsedovi Poslanecké sněmovny a předsedovi Senátu zohledňovat doporučení při činnosti Parlamentu. Pokud jde o konkrétní doporučení, kterými se zabývá nebo bude zabývat veřejná ochránkyně práv, jedná se o monitorování přístupnosti, zajištění dostupnosti dokumentů v přístupných formátech pro účely soudního a správního řízení a proškolení soudců, tlumočení z a do českého znakového jazyka, zajištění stejné mzdy pro všechny osoby se zdravotním postižením.

Diskuze ve skupinách nad jednotlivými tématy

1) Práce a zaměstnání

Jiří Šamánek (Kancelář veřejného ochránce práv) zahájil sekci práce a zaměstnání a požádal přítomné účastníky, aby se krátce představili a sdělili, čím se v uplynulém roce ve svém úřadě zabývali a co by chtěli ostatním účastníkům sdělit.

Štefan Čulík (Ministerstvo práce a sociálních věcí) uvedl, že se v uplynulém roce zabýval přípravou a koordinací úvodní zprávy pro Výbor pro práva osob se zdravotním postižením v Ženevě, účastnil se konference k Úmluvě o právech osob se zdravotním postižením v New Yorku, dále uvedl, že na úrovni EU probíhá přezkum plnění závazků k Úmluvě (tzv. High level group Evropské komise pro oblast práv osob se zdravotním postižením), pro tyto účely sepisuje pravidelné zprávy o naplňování Úmluvy v EU. Kromě toho probíhaly práce na návrhu ratifikace Opčního protokolu k Úmluvě, ty byly prozatím pozastaveny, ale vláda schválila usnesením Národní plán pro osoby se zdravotním postižením, který obsahuje závazek ratifikovat opční protokol do konce roku 2016. Připravuje se také novela zákona o sociálních službách, která klade důraz na důstojnost a humanizaci poskytování sociálních služeb. Na Ministerstvu funguje pracovní skupina pro zaměstnávání osob se zdravotním postižením,

zabývá se množstvím témat, mimo jiné sjednocením minimální mzdy pro osoby se zdravotním postižením.

Petr Jiříček (Ministerstvo práce a sociálních věcí) uvedl, že v rámci pracovní skupiny pro zaměstnávání osob se zdravotním postižením se řeší, jak zvýšit efektivitu zaměstnávání osob se zdravotním postižením, úroveň zaměstnanosti těchto osob je totiž stejná, přestože se objem finančních prostředků pro podporu zaměstnanosti OZP neustále zvyšuje. Jsou plánovány změny např. v oblasti vzdělávání zaměstnanců a v oblasti náhradního plnění podle § 81 odst. 2 písm. b) zákona o zaměstnanosti tak, aby nedocházelo pouze k přeprodávání výrobků nebo služeb. Dále zmínil problém spočívající ve značné neefektivnosti chráněného trhu práce – podnik zaměstnávající na chráněných pracovních místech více než 50 % osob se zdravotním postižením nemusí být efektivní ani konkurenceschopný, protože má jisté příspěvky na mzdy od Úřadu práce, jedná se o umělé udržování zaměstnanosti, zaměstnavatelé s OZP nijak nepracují, výjimečné není ani účelové zneužívání příspěvků od Úřadu práce. Objem peněz vynaložených Úřady práce na příspěvky byl v roce 2013 2,7 miliardy Kč a v roce 2015 vzrostl na 4,2 miliardy Kč.

Jiří Macíček (Státní úřad inspekce práce) uvedl, že kontrola rovného zacházení se zaměstnanci je běžným úkolem inspektorátů práce, každý inspektorát měl v roce 2015 u zaměstnavatelů provést minimálně 10 kontrol v oblasti rovného zacházení. Dále uvedl, že diskriminace byla namítána v celkem 317 podnětech (4,3 % procenta podnětů). Větší polovina podnětů namítajících diskriminaci spadá do oblasti školství, ale spíše než o diskriminaci se jedná o špatné manažerské vedení škol, což je problém především v malých obcích – starostové a rady obcí nemají účinný nástroj, jak odvolat ředitele školy. Celkově bylo v roce 2015 provedeno 336 kontrol u 335 zaměstnavatelů a porušení bylo zjištěno ve 43 případech.

Zdeněk Šindlář (Státní úřad inspekce práce) k tomu uvedl, že se připravuje novelizace zákona o inspekci práce, která by zakotvila možnost postihovat přestupky a správní delikty za porušení § 316 zákoníku práce. Inspektoráty práce se často setkávaly s tím, že zaměstnavatel měl na pracovišti instalovány kamery v rozporu s § 316 zákoníku práce, dosud mohly inspektoráty porušení tohoto ustanovení pouze vytýkat, podle navrhované právní úpravy by v těchto případech mohly zahajovat správní řízení. Další připravovaná novela zákona o inspekci práce by se měla dotýkat agenturního zaměstnávání a zavedení elektronické evidence náhradních plnění podle zákona o zaměstnanosti tak, aby byla zajištěna lepší kontrolovatelnost dodržování zákona.

Jiří Macíček (SÚIP) pokračoval tím, že inspekce práce v roce 2015 zjistila 16x porušení rovného zacházení v odměňování. Kontroly v oblasti diskriminace jsou nejnáročnější, protože diskriminaci zpravidla nelze prokázat listinnými důkazy, ale pouze výpověďmi zaměstnanců.

Zdeněk Šindlář (SÚIP) na to zareagoval s tím, že je časté, že zaměstnanci-svědci ve správním řízení mění své výpovědi oproti tomu, co uvedli při kontrole. U soudu je pak obtížné takové rozhodnutí obhájit. Také se stává, že si zaměstnavatelé najmou advokátní kancelář a správní řízení, případně posléze soudní řízení je pak účelově prodlužováno.

Jiří Macíček (SÚIP) dále uvedl, že SÚIP správní rozhodnutí vydává i tam, kde je nejisté, že jestli dané rozhodnutí správní soudy potvrdí, protože už skutečnost, že inspekce práce vydá

rozhodnutí o porušení některé povinnosti zaměstnavatele, preventivně působí vůči veřejnosti. Dále informoval o tom, že závěrečná zpráva inspekce práce je na MPSV a brzy bude dostupná na webu. Co se týče rovného odměňování žen a mužů, je v konkrétních případech poměrně problematické určit důvod, proč k nerovnému odměňování dochází. V současnosti probíhá školení inspektorů, aby mohly kontroly začít už v tomto pololetí letošního roku, kromě kontrol by měla probíhat také osvěta a prevence.

Zdeněk Šindlář (SÚIP) navázal na své předchozí vyjádření s tím, že většina správních řízení se zvládá bez problémů, pouze v některých případech dochází k problémům a zaměstnavatelé zneužívají svých práv dle správního řádu, aby účelově prodlužovali dobu správního řízení. Za minulý rok bylo proti rozhodnutí inspekce práce podáno 280 žalob, časté jsou i kasační stížnosti. Nejčastěji se žaloby týkaly nelegálního zaměstnávání (cca polovina).

Jiří Macíček (SÚIP) otevřel téma rozdílné minimální mzdy pro osoby se zdravotním postižením. Vyjádřil obavy, že zrušení této nižší mzdy může mít negativní dopad na zaměstnávání OZP.

Lenka Frýdková (Kancelář veřejného ochránce práv) uvedla, že veřejný ochránce práv již dříve požadoval vyrovnání minimálních mezd, což se sice stalo, ale později opět došlo k zavedení dvojí minimální mzdy. Proto se nyní ochránkyně rozhodla podat ústavní stížnost, aby bylo do budoucna jasné, zda je dvojí minimální mzda diskriminační či nikoli.

Jiří Macíček (SÚIP) reagoval tak, že nepochybně, že se může jednat o diskriminaci, ale přesto se obává praktických dopadů.

Štefan Čulík (MPSV) k rozdílné minimální mzdě uvedl, že je povinností zaměstnavatele odůvodnit, proč použil nižší sazbu minimální mzdy, pokud tak neučiní, jedná diskriminačně. Na druhou stranu zaměstnavatelé – chráněné dílny otevřeně přiznávají, že zaměstnávají zcela nezaměstnatelné osoby se zdravotním postižením, protože nejsou schopni provádět rentabilní ekonomickou činnost, odhadem je takto zaměstnáno asi 3000 lidí. Toto zaměstnávání přitom nahrazuje segment sociální péče, konkrétně sociálně terapeutické dílny podle § 67 zákona o sociálních službách, kam můžou OZP docházet a v rámci terapeutické činnosti něco dělat (kvazipráce). Bylo by proto lépe podpořit toto než zaměstnávání OZP v chráněných dílnách.

Petr Jiříček (MPSV) potvrdil slova Štefana Čulíka v tom, že na chráněném pracovním trhu dochází k zaměstnávání nezaměstnatelných osob a tím k umělému navyšování zaměstnanosti. Je však otázkou, jestli je lepší podporovat tento typ zaměstnávání, když sociálně terapeutické dílny nemají v současnosti dostatečnou kapacitu a OZP by jinak skončily v evidenci Úřadu práce.

Štefan Čulík (MPSV) odpověděl, že řešením by mělo být zvýšit kapacitu sociálně terapeutických dílen.

Jiří Macíček (SÚIP) uvedl, že dalším problémem chráněného trhu práce je zneužívání příspěvků na mzdu. Stává se, že zaměstnavatel z chráněného trhu práce na oko zaměstná osobu se zdravotním postižením, která však ve skutečnosti do práce nedochází. Zaměstnavatel na takového zaměstnance pobírá příspěvek na mzdu od Úřadu práce, část z něj si nechá a část vyplatí zaměstnanci, což vyhovuje oběma stranám.

Jiří Šamánek (KVOP) poděkoval řečníkům za jejich podnětné příspěvky do diskuze a předal slovo dalším účastníkům kulatého stolu, aby představili sebe a činnost své instituce v minulém roce.

Ľubomír Majerčík (Ústavní soud) upozornil na ročenku Ústavního soudu, která má v nejbližší době vyjít, a dále zmínil případy, které Ústavní soud loni rozhodoval, a týkaly se diskriminace. V prvním případě se jednalo o namítanou diskriminaci v oblasti zaměstnání, muž-stěžovatel byl propuštěn z pracovního poměru z důvodu svého pohlaví, ve druhém případě se jednalo o diskriminaci v oblasti poskytování zboží a služeb, kdy byli romští stěžovatelé odmítnuti při vstupu do hotelu z důvodu své etnicity. Oběma těmito stížnostem Ústavní soud vyhověl, nicméně jednalo se o porušení čl. 36 Listiny, tedy o procesní aspekty související s dokazováním a sdíleným důkazním břemenem, Ústavní soud se nevyjadřoval k meritu věci. Třetí případ se týkal diskriminace z důvodu etnicity v oblasti vzdělávání, jednalo se o podobný případ jako známý rozsudek D. H. proti České republice, tento byl Ústavním soudem zamítnut. Mimo to se Ústavní soud ve své rozhodovací činnosti zabýval také problematikou zdravotního postižení a rodinného života, konkrétně se jednalo o tvrzený zásah do práva na rodinný život. Zdravotně postižená stěžovatelce byla odebrána dcera (rovněž zdravotně postižená) a byla na základě předběžného opatření umístěna do dětského centra, předběžné opatření bylo prodlužováno řadu měsíců. Ústavní soud zde uvedl, že pouhý fakt, že rodič je zdravotně postižený, nemůže být důvodem pro odebrání dítěte.

Radan Šafařík (Úřad vlády, oddělení rovnosti žen a mužů) uvedl, že v minulém roce byla zpracována metodika pro hodnocení dopadů regulace na rovnost žen a mužů, aby toto hodnocení nebylo dále již pouze formální. V metodice je stanoveno, jak by mělo zhodnocení vypadat, z čeho by mělo vycházet, mělo by pracovat i se statistickými daty. Vláda vzala metodiku na vědomí a doporučila ji používat. Dále Úřad vlády pracoval na Šesté periodické zprávě o plnění Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen, Výboru se nelíbí, že český občanský zákoník umožňuje omezit svéprávnost tak, aby nebylo možné uzavřít manželství a zbavit rodičovských práv z důvodu zdravotního postižení.

Radek Visinger (odbor justičního dohledu Ministerstva spravedlnosti) uvedl, že Ministerstvo spravedlnosti se loni zaměřilo na sledování plynulosti soudních řízení při vzetí do zařízení zdravotní péče, podle zákona o zvláštních řízeních soudních je nutný souhlas soudu, soudy však rozhodují, aniž by soudce osobu viděl a mluvil s ní, tyto osoby jsou zpravidla vyslechnuty pouze vyšším soudním úředníkem. Opatrovníci – advokáti jsou navíc zpravidla velmi pasivní, při výslechu nekladou žádné otázky. Soudy pak vychází téměř výhradně z informací, které poskytnou lékaři. Řízení je zastaveno, pokud dá pacient dodatečně informovaný souhlas, už se však nezkoumá, zda byly splněny náležitosti informovaného souhlasu. Co se týče zdravotnické detence, ročně se jedná o jednotky až desítky případů, přibližně čtvrtina osob zemře, než soud rozhodne. Letos se ministerstvo hodlá zaměřit na plynulost řízení o svéprávnosti. Dále Radek Visinger položil do pléna otázku týkající se zaměstnání OZP ve služebním poměru – zda je možné ustanovení zákona o státní službě o výkonu práce z jiného místa vykládat tak, že se vztahuje nejen na sladění rodinného a pracovního života s výkonem služby, ale také pro osoby se zdravotním postižením.

Jiří Šamánek (KVOP) odpověděl, že i na státní službu by se měl vztahovat antidiskriminační zákon, takže i ve státní službě platí, že zaměstnavatel má povinnost přijmout přiměřené

opatření. Ale dané ustanovení zákona o státní službě by se také dalo vykládat širěji než jen pro sladění rodinného života.

Štefan Čulík (MPSV) odpověděl, že výklad Ministerstva vnitra je v této věci restriktivní a uvádí jako důvod pro povolení práce z jiného místa pouze péči o děti.

Lenka Frýdková (KVOP) uvedla, že častým argumentem pro nepovolení práce z jiného místa je bezpečnost práce. Tento argument ale padá, pokud je práce z jiného místa povolena osobě pečující o dítě.

Jiří Šamánek (KVOP) požádal účastníky, aby si přečetli případovou studii, která se týká odměňování osob se zdravotním postižením.

Štefan Čulík (MPSV) k případové studii uvedl, že pokud OZP produkuje jiný objem práce, má nižší mzda své opodstatnění. Je na zaměstnavateli, aby prokázal, že objem práce je nižší.

Petr Kieler (MPSV) uvedl, že § 4 nařízení vlády o minimální mzdě mluví o invalidních důchodcích, ne o osobách se zdravotním postižením, to znamená, že OZP bez invalidního důchodu dostávají „vyšší“ mzdu než OZP, kteří invalidní důchod pobírají, takže to působí tak, že invalidní důchod zde kompenzuje výpadek v příjmech OZP.

Štefan Čulík (MPSV) připomenul, že je rozdíl mezi osobami pobírajícími invalidní důchod a mezi osobami se zdravotním postižením, a pokud zaměstnavatel nezdůvodní, proč osobě se zdravotním postižením vyplácí minimální mzdu podle § 4 nařízení vlády, mělo by se na jeho jednání pohlížet jako na diskriminaci.

Jiří Macíček (SÚIP) vyjádřil souhlas s dříve uvedeným, ale zamyslel se nad tím, jak zhodnocení pracovních schopností zdravotně postiženého zaměstnance při jeho nástupu do pracovního poměru reálně provést – jakou mzdu má na počátku dostat, jestli nižší s tím, že podle pracovního výkonu se případně zvýší (což se ale může jevit diskriminační), nebo vyšší s tím, že se případně později sníží (což je ale dost nepraktické a neobvyklé).

Štefan Čulík (MPSV) odpověděl, že podle jeho názoru by měl zaměstnanec nejprve dostat vyšší mzdu a až po zhodnocení jeho práce by mu případně mohla být snížena. Podle Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením by měl být člověk hodnocen komplexně, vychází se z celkových schopností a dovedností osoby se zdravotním postižením.

Zuzana Ondrůjová (KVOP) připomněla, že ne všechny osoby se zdravotním postižením pobírají minimální mzdu.

Petr Kieler (MPSV) uvedl, že většina osob se zdravotním postižením je zaměstnaná na volném trhu práce (cca 100 tisíc osob) a ti zpravidla nepobírají minimální mzdu, ale neexistuje pro to žádná přesná statistika, naproti tomu na chráněném trhu práce (cca 35 tisíc osob) pobírají osoby se ZP minimální mzdu mnohem častěji.

Jiří Šamánek (KVOP) na závěr shrnul, že i při existenci dvou sazeb minimální mzdy je třeba respektovat § 110 zákoníku práce a rozdílnou výši mzdy zaměstnanců konkrétním způsobem zdůvodnit s ohledem na povahu zdravotního postižení, přičemž při nástupu do zaměstnání přichází v úvahu dvě varianty – zaměstnanci dát nejprve nižší sazbu minimální mzdy a pak ji

zvyšovat v případě, že zdravotní postižení zaměstnance nemá vliv na objem či kvalitu vykonávané práce, nebo v případě druhé varianty dát zaměstnanci vyšší sazbu minimální mzdy a v případě horších výkonů mzdu snížit. Zdůvodnění rozdílné výše mezd je pro zaměstnavatele ochranou pro případ kontroly inspekce práce nebo soudního řízení ze strany zaměstnance. Co se týče výkladu § 16 zákoníku práce, přichází v úvahu dvě varianty – buď je odkaz v § 16 odst. 2 odkazem na antidiskriminační zákon co do forem diskriminace a ne co do důvodů (protože zákoník práce zakotvuje širší ochranu zaměstnance), nebo odkazuje na antidiskriminační zákon i co do důvodů.

Jiří Macíček (SÚIP) uvedl, že se přiklání ke druhé variantě (odkaz na důvody i formy podle antidiskriminačního zákona), druhý výklad by byl příliš extenzivní.

Štefan Čulík (MPSV) vyjádřil souhlas s Jiřím Macíčkem.

2) Diskriminace spotřebitele

Pracovní skupinu zaměřenou na problematiku diskriminace spotřebitele moderovaly Jana Kvasnicová a Eva Nehudková.

Jana Kvasnicová úvodem přivítala účastníky pracovní skupiny a vyzvala je, aby se představili a současně ve stručnosti shrnuli, čím se v uplynulém roce na poli ochrany spotřebitele před diskriminací zejména zabývali.

Jako první se krátce představil pan Jakub Machačka z Úřadu vlády ČR.

Jako další se představila paní Barbora Mičicová a pan Pavel Ptáčník ze sekretariátu Vládního výboru pro zdravotně postižené občany. Ochrana osob se zdravotním postižením v oblasti přístupu ke službám je pro ně společně s oblastí zaměstnávání těchto osob stěžejním tématem.

Dále se představil pan Václav Bartík z České národní banky. V oblasti ochrany spotřebitele eviduje ČNB několik podnětů ročně. Ze strany veřejné ochránkyně práv se někdy cítí být poněkud zahlceni a pan Bartík se domnívá, že VOP problematiku pojišťovnictví neuchopuje úplně správně. Rád by se proto seznámil s názorem ochránkyně na některé sporné otázky. Diskriminace spotřebitele je pro ČNB spíše okrajové téma.

Paní Daniela Hlatká a pan Zdeněk Kruš z ústředního inspektorátu České obchodní inspekce konstatovali, že otázka diskriminace spotřebitele je pro ČOI jednou ze zásadních. V současnosti ústřední inspektorát ČOI připravuje v této oblasti metodiku pro pracovníky v terénu jednotlivých inspektorátů.

Pan Vítězslav Šrajer a paní Kateřina Matoušková z Českého telekomunikačního úřadu uvedli, že ČTÚ přijímá podněty v oblasti poskytování telekomunikačních služeb, mají i několik případů stížností osob se zdravotním postižením na přístupnost na pobočky pošty, kterými se současně zabývala i VOP. Uvedli nicméně, že v těchto případech postupují spíše podle zákona o poštovních službách než podle antidiskriminačního zákona.

Jako další se představila Paní Soňa Tichá z Rady pro rozhlasové a televizní vysílání. Rada se v uplynulém roce zabývala zejména problematikou zpřístupnění vysílání osobám se sluchovým

postižením. Paní Tichá konstatovala, že za současné právní úpravy provozovatelé vysílání mohou zákonnou povinnost zpřístupnit vysílání těmto osobám poměrně snadno obejít. Ministerstvo kultury ČR proto v současnosti připravuje návrh novely zákona o vysílání.

Po tomto úvodním představení se řešily krátké modelové příklady, na kterých se mohli jednotliví účastníci pokusit posoudit, zda situace spadá či nespadá pod ochranu § 6 zákona o ochraně spotřebitele. Na většině příkladů se účastníci shodli. Krátká debata se vedla k příkladu klienta banky, kterému banka odmítla poskytnout kreditní kartu z důvodu vysokého věku. K případu se vyjadřoval především pan Václav Bartík z ČNB. Uvedl, že posouzení úvěruschopnosti je zákonnou povinností banky. Dále uvedl, že podle jeho informací banky nyní již věk jako jediné kritérium pro odmítnutí úvěru seniorům neužívají, vždy je posuzována celková úvěruschopnost konkrétního klienta – seniora. Další krátká diskuse se vedla nad případem obtěžování rasistickými anekdotami u pokladny v obchodě. Přítomní se nakonec shodli na tom, že je třeba rozlišovat, zda situace naplňuje intenzitu správního deliktu či je spíš záležitostí soukromého práva (ochrana osobnosti, antidiskriminační žaloba). Pan Zdeněk Krul z ČOI se vyjádřil v tom smyslu, že má za to, že v některých případech již VOP „tlačí dozorové orgány někam, kde už je to za hranou.“ Přítomní zástupci kontrolních orgánů se veskrze shodli na tom, že ne každý případ diskriminace naplňuje intenzitu správního deliktu.

Následně Jana Kvasnicová ve své prezentaci představila přítomným tři možné varianty interpretace § 6 zákona o ochraně spotřebitele:

diskriminace dle antidiskriminačního zákona + státní příslušnost občanů jiných členských států EU

diskriminace dle antidiskriminačního zákona + státní příslušnost občanů jiných členských států EU + hospodářská diskriminace

§ 6 zákona o ochraně spotřebitele jako generální klauzule + uplatnění testu proporcionality

Blíže viz prezentace a zdroje v ní uvedené. Po ukončení prezentace se Jana Kvasnicová dotázala přítomných, ke které variantě se přiklánějí.

Zdeněk Krul se za Českou obchodní inspekci přiklonil k variantě 2. Zdůraznil, že ČOI pracuje zejména v oblasti hospodářské soutěže, a že původně § 6 zákona o ochraně spotřebitele upravoval problematiku trhu a měl sloužit k ochraně hospodářských zájmů spotřebitelů.

Václav Bartík z ČNB uvedl, že by v zásadě § 6 zákona o ochraně spotřebitele posuzoval podle antidiskriminačního zákona a už by výklad dále nerozšiřoval a nezaváděl další diskriminační důvody a oblasti – přiklonil se tedy k variantě 1. Současně však uvedl, že se ve své praxi snaží postupovat spíše cestou výkladu a posouzení, zda daný zásah má rozměr zásahu do lidských práv dotyčného.

Na toto reagoval Zdeněk Krul z ČOI a namítl, že takový přístup by nezahrnul např. otázku diskriminace ze strany dopravních podniků, které omezují některé slevy z jízdného podmínkou trvalého pobytu v daném městě. Podle jeho názoru je třeba řídit se smyslem zákona, striktní přístup podle varianty 1 by byl v některých případech příliš zužující.

Do diskuse vstoupil David Slováček z KVOP, který se této části kulatého stolu také účastnil, a namítl, že takový přístup v některých případech může vést k popření svobody podnikatele rozhodnout se, s kým uzavře smlouvu a s kým nikoli. Dále namítl, že pojem „hospodářská diskriminace“ je příliš neurčitý. Při neurčitosti skutkové podstaty deliktu je trestání neústavní.

Zástupci z Českého telekomunikačního úřadu se vyjádřili, že diskriminace podle § 6 zákona o ochraně spotřebitele a tedy i interpretace tohoto ustanovení je zcela na okraji jejich pozornosti – touto otázkou se tedy dosud nezabývali. ČTÚ se nezabývá diskriminací, ale otázkou poskytnutí či neposkytnutí služby.

Z důvodu pokročilého času poté Eva Nehudková přistoupila ke své prezentaci, v níž předestřela, na čem bude ochránkyně trvat bez ohledu na to, ke které z výše uvedených možností se přikloní. Ochránkyně bude trvat na tom, aby se příslušné orgány zabývali diskriminací definovanou antidiskriminačním zákonem nejen co do diskriminačních důvodů, ale i forem diskriminace, tj. včetně nepřímé diskriminace, obtěžování, pokynu a navádění, případně i pronásledování. Následovala diskuse nad neukončenými případy veřejné ochránkyně práv. Krátká debata proběhla nad případem životního pojištění klienta s depresí. Pan Václav Bartík z ČNB uvedl, že již pouze tím, že banka přikročila ke kalkulaci pojistných rizik, učinila ve vztahu ke klientovi velmi vstřícný krok.

Jana Kvasnicová následně krátce shrnula průběh pracovní skupiny. Konstatovala, že rozsah interpretace § 6 zákona o ochraně spotřebitele bude otázkou, ke které se ochránkyně v budoucnu vyhraní, a proto jsme považovali za nutné znát stanoviska dotčených orgánů.

3) Školství a zdravotní péče

Jedna ze skupin se zaměřila na některé otázky z oblasti školství a zdravotní péče.

Na úvod Lucie Obrovská (KVOP) přivítala přítomné zástupce a zástupkyně ústředních, inspekčních a dozorových orgánů a uvedla, že spolu s Ivanou Šilhánkovou (KVOP) budou následující diskusi moderovat. Účastníky a účastnice informovala, že pro společné zamyšlení zvolily čtyři hlavní témata, se kterými se veřejná ochránkyně práv ve své činnosti setkává a u nichž vnímají některé problematické aspekty.

Prokázání povinného očkování

Prvním takovým tématem byla otázka, jakým způsobem mají rodiče v rámci přijímacího řízení k předškolnímu vzdělávání prokázat, že se jejich dítě podrobilo povinnému očkování.

Lucie Obrovská v této souvislosti poukázala na výzkum VOP z roku 2014 zaměřený na některé otázky předškolního vzdělávání. Z výzkumu mimo jiné vyplynulo, že mateřské školy často v rámci přijímacího řízení neakceptují pro účely prokázání proočkovanosti kopii očkovacího průkazu, ale vyžadují samostatný tiskopis potvrzený praktickým lékařem dítěte či jiné druhy zvláštních formulářů. VOP se domnívá, že by mateřským školám měla stačit kopie očkovacího průkazu (z pohledu legality a hospodárnosti správního řízení; ve formulářích jsou často podrobné informace jak o dětech, tak rodičích, které nejsou pro účely řízení nezbytné; potvrzení od lékaře je zpoplatněným úkonem a znamená pro rodiče zbytečnou finanční zátěž). Lucie Obrovská následně vyzvala přítomné k vyjádření k dané otázce, sdílení zkušeností z jejich praxe.

Zdena Krýsová (MZ) uvedla, že se podílela na přípravách zákona o ochraně veřejného zdraví a ráda by na úvod shrnula právní úpravu povinného očkování. Poukázala nejen na úpravu v zákoně o ochraně veřejného zdraví, ale také na vyhlášku o očkování proti infekčním nemocem, vysvětlila také pojem kolektivní imunita. Z právní úpravy dle jejího mínění jasně vyplývá povinnost mateřských škol přijímat pouze děti očkované nebo ty, které mají doklad, že jsou proti nákaze imunní, případně nejsou očkované kvůli trvalé kontraindikaci. Zdena Krýsová připomněla, že se k věci vícekrát vyjadřoval i Ústavní soud a požadavek shledal oprávněným. Podle ní je očkovací průkaz jako doklad provedeného očkování dostačující. Pokud zákon výslovně neuvádí, co má za doklad sloužit, nabízí se právě očkovací průkaz.

Michaela Šťastná (MŠMT) uvedla, že prozatím neměli informace, že by věc představovala plošný problém, proto ani nehovořili o možné změně právní úpravy (vydání metodického pokynu). Kopie (eventuálně nahlédnutí do originálu) očkovacího průkazu by podle ní mělo stačit, jedině v případě trvalé kontraindikace či v situaci, kdy by z očkovacího průkazu něco nebylo jasné, by mohla mateřská škola požadovat více informací. Ivana Šilhánková uvedla, že k obdobným závěrům dospěla i VOP. Dále poukázala na skutečnost, že VOP v rámci výzkumu oslovila okolo 800 mateřských škol. Poukázala na konkrétní data výzkumu, ze kterých vyplývá, že skutečně nejde o problém ojedinělý, mateřské školy se s kopií očkovacího průkazu nespokojí poměrně často.

Vladislava Coufalová (ČŠI) si také myslí, že kopie očkovacího průkazu by měla stačit. Poukázala na značnou finanční zátěž pro rodiče v situaci, kdy podávají přihlášku do více mateřských škol a jsou tak často nuceni vyřizovat více potvrzení od lékaře. K tomu Ivana Šilhánková dodala, že lékaři si za potvrzení účtují od 50 do 400 Kč.

Martin Procházka (ČŠI) uvedl, že otázkou prokazování proočkování se inspektoři ČŠI běžně zabývají. Zmínil argument, prezentovaný mateřskými školami, a to, že se v očkovacích průkazech mnohdy špatně orientují, a uvedl, že nečitelnost vnímají i inspektoři ČŠI. Přístup ČŠI k věci je takový, že odpovědnost leží jasně na straně ředitele příslušné mateřské školy, pokud má nějaké pochyby, má si vyžádat odborný posudek, celkové zhodnocení od lékaře, není to podle jeho mínění zase tak náročné. S tím souhlasí Ivana Šilhánková, nicméně dodává, že by se potvrzení nemělo vyžadovat paušálně. Dále Martin Procházka reagoval na zvýšené náklady rodičů při přihlášce do více mateřských škol a uvedl, že se nasetkal s tím, že by mateřská škola požadovala originál potvrzení od lékaře, v praxi spíše zaznamenal, že stačila kopie. Na to Ivana Šilhánková poznamenala, že mateřské školy mají mnohdy své vzorové formuláře a potvrzení od lékaře vyžadují přímo do nich. Lucie Obrovská dále v reakci na argument nečitelnosti záznamů v očkovacích průkazech podotkla, že tento nepovažuje za věcný. Poukázala zejména na to, že prakticky se zápis provádí tak, že lékař nalepí do průkazu štítek z obalu vakcíny, ze kterého jsou potřebné údaje patrné.

Diskutující se rovněž nad problematikou pozastavili z pohledu správního trestání. Zamýšleli se nad některými aspekty odpovědnosti mateřské školy, zda a co případně svými jednáními (tím, že se spokojí/nespokojí s kopií očkovacího průkazu) mateřská škola porušuje. Ivana Šilhánková zde poukazovala zejména na některé zásady správního řádu (hospodárnost, kdy se nemá požadovat, co není nezbytně nutné, efektivnost atp.).

Diskutující se shodli, že právní úprava je v dané otázce nedostatečná, když jsou dle ní všechny varianty, jak splnění očkovací povinnosti prokázat, možné. Ivana Šilhánková se dotázala

přítomných, zda se domnívají, že by bylo možné situaci nějak řešit, praxi sjednotit. Michaela Šťastná (MŠMT) se nebránila tomu, aby v budoucnu MŠMT usměrnilo věc formou metodického pokynu a aby nad touto otázkou dále bylo v kontaktu s VOP, aby fungovala vzájemná spolupráce. Ivana Šilhánková uvedla, že samotné mateřské školy by za metodický pokyn patrně byly rády, z výzkumu VOP mimo jiné vyplynulo, že praxi by školy rády sjednotily. Martin Procházka (ČŠI) to rovněž považoval, z pohledu praxe ČŠI, za dobrou cestu. Bylo by proto třeba do budoucna vyžadovat po MŠMT vydání metodického materiálu.

Posuzování světské výhrady svědomí rodičů ve vztahu k očkování

Jako druhé téma probírali účastníci posuzování světské výhrady svědomí rodičů vůči očkovací povinnosti při přijímání do mateřské školy. Zaměřili se na judikaturu Ústavního soudu i některé závěry VOP.

Ivana Šilhánková s Lucií Obrovskou připomněly, že VOP řešila případ nepřijetí dítěte do mateřské školy z důvodu světonázoru rodičů, přičemž světonázor měl spočívat v respektování zásad homeopatické a antroposofické medicíny. Nakonec diskriminaci z důvodu světonázoru v přístupu ke vzdělávání VOP nekonstatovala.

Ivana Šilhánková poukázala na nedávnou judikaturu, v rámci níž se Ústavní soud rovněž zabýval posuzováním tzv. světské výhrady svědomí vůči očkovací povinnosti a vytyčil podmínky, při jejichž kumulativním naplnění nemůže orgán ochrany veřejného zdraví uložit pokutu za delikt (přestupek). Lucie Obrovská připomněla, že Ústavní soud se ve svém nálezu zabýval ústavností pokuty za přestupek rodičů, neřešil otázku povinnosti mateřské školy sekulární výhradu svědomí posuzovat. Podle Ivany Šilhánkové jsou některé úvahy a argumenty v nálezu ÚS poněkud nekonceptní, nepřesvědčivé. To se týká například společenských dopadů, kde by Ivana Šilhánková očekávala podepření statistikou. Například pod žádoucí mírou proočkovanosti si těžko lze představit něco konkrétnějšího, nevíme, jaká míra proočkovanosti reálně je.

Zdena Krýsová (MZ) souhlasila s tím, že argumenty v judikatuře Ústavního soudu působí místy nepřesvědčivě. Je si vědoma toho, že posuzování dané otázky je poměrně problematickou záležitostí, poukázala přitom i na případy (z judikatury), kde se nakonec ukázalo, že výhrada svědomí u rodičů byla lichá, snažili se jí jen zastříti jiné důvody, proč dítě nechtěli nechat očkovat. Zmínila, že MZ momentálně pracuje na vytvoření metodiky pro krajské hygienické stanice, budeme muset vyčkat, jak se věc vyvine do budoucna, jaká bude praxe stanic při udělování pokut. K míře proočkovanosti Zdena Krýsová ještě dodala, že ona sama se touto otázkou na MZ sice přímo nezabývá, je jí však známo, že kontrolu žádoucí míry provádí MZ tak, že namátkově vybere určitý počet zkoumaných jedinců dle začátečního písmene příjmení a z toho se pak utváří statistika.

Martin Procházka (ČŠI) uvedl, že si za posledních několik let nevybavuje, že by ČŠI řešila při své činnosti otázku světonázoru. Vzpomíná si snad pouze na jeden případ, kde se jí zabývali a vyžádali si doplnění/vyjádření lékaře k věci. Martin Procházka se dále dostal k úvahám nad situací, kdy rodiče z nějakého důvodu nechtějí dítě nechat očkovat, z očkování mají obavy a zároveň dítě nedosáhne na výjimku z očkovací povinnosti dle zákona o ochraně veřejného zdraví. Domnívá se, že pokud takoví rodiče shánějí potvrzení od lékaře o proočkovanosti, které potřebují pro mateřskou školu, spíše seženou lékaře, který jim potvrdí kontraindikaci,

než že by lékař vydal falešné potvrzení o tom, že dítě naočkoval. K tomu Ivana Šilhánková poukázala na internetové diskuse, ve kterých si rodiče doporučují lékaře, který je falešné potvrzení o proočkovanosti ochoten vydat, tyto věci se tedy v praxi očividně dějí.

Ivana Šilhánková dále k obavám rodičů z očkování zmínila, že například hojně prezentovaný názor, že očkování může být příčinou autismu, se doposud nepodařilo hodnověrně prokázat. Myslí si, že obavy rodičů a negativní postoj k očkování u nemalé části veřejnosti pramení z toho, že chybí řádná diskuse, pádné argumenty ohledně obsahu očkovacího kalendáře. Často se setkáváme s případy, kdy rodiče očkování úplně neodmítají, namítají ale pouze některé aspekty očkovacího kalendáře. Proto by dílčí úprava očkovacího kalendáře mohla prospět, flexibilní přístup k úpravám předpokládá i samotná forma očkovacího kalendáře (vyhláška). Tento legislativní stav navíc posvětil i Ústavní soud, který konstatoval, že upřesnění rozsahu očkovací povinnosti nemusí být zakotveno přímo v zákoně.

Zdena Krýsová (MZ) zmínila některé diskuse, které se na MZ, pokud jde o očkovací kalendář vedou, Ivana Šilhánková vyjádřila potěšením nad tím, že je otázce věnována pozornost.

Účastníci se ještě krátce zastavili u problematiky povinného očkování v souvislosti s povinným rokem předškolního vzdělávání před zahájením povinné školní docházky. Diskuse se účastnily zejména Michaela Šťastná (MŠMT) a Zdena Krýsová (MZ).

Zajišťování zdravotnických úkonů ve školství

Třetím probíraným tématem byla otázka zajišťování některých zdravotnických úkonů pedagogickými pracovníky u žáků s postižením.

Lucie Obrovská uvedla, že se jedná o velmi bolestné téma. VOP se setkává s podněty rodičů dětí, které by v průběhu vzdělávání potřebovaly podporu například v podobě aplikace dávky inzulínu, podání určitého léku atp. Lucie Obrovská poukázala na úpravu ve vyhlášce o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, podle které k činnostem asistenta pedagoga patří také pomoc žákům při sebeobsluze. Není však jasné, co vše pod pojem sebeobsluha podřadit, a problém neřeší ani nová právní úprava, změna vyhlášky s účinností od 1. 9. 2016. Lucie Obrovská dále poukázala na VOP řešený případ odsávání dýchacích cest pomocí kanyly. VOP tento úkon pod sebeobsluhu podřazuje, například MŠMT však nikoli. Uvedla, že bude ráda za názory přítomných.

Podle Michaely Šťastné (MŠMT) je důležité rozlišovat, o jaké přesně úkony jde. U těch náročnějších není podle jejího mínění vhodné po pedagogickém pracovníkovi požadovat jejich poskytování, když nemá patřičnou odbornost. Pokud je osoba proškolená a s prováděním úkonů souhlasí, neviděla by v tom problém. Poukázala dále na to, že je třeba spatřovat rozdíl mezi asistentem pedagoga a osobním asistentem (osobní asistent je ten, kdo má pomáhat dítěti, asistent pedagoga je zřízen ve vztahu ke třídě, aby pomáhal ve výuce učitelé).

Lucie Obrovská vyjádřila pochopení pro argumenty Michaely Šťastné, upozorňuje, že asistent pedagoga je skutečně asistentem pedagoga, ne dítěte. Rozdíl je třeba vnímat, nicméně to neřeší otázku, kde končí odpovědnost asistenta pedagoga, pokud jde o poskytování úkonů, které zdravotně postižené dítě potřebuje. Podle jejího názoru není vhodné, aby u dítěte bylo více lidí (osobní asistent obstarávající potřeby dítěte, asistent pedagoga pomáhající s výukou).

Někdy se setkáváme s případem, kdy je jeden člověk zaměstnán na část úvazku jako asistent pedagoga a částečně vykonává práci osobního asistenta. To je patrně účelnější.

Martin Procházka (ČŠI) také připomněl, že asistent pedagoga je hlavně pro učitele, na což se v praxi často zapomíná. Osobní asistent se často s asistentem pedagoga zaměňuje, v praxi je obtížné odlišit, co má ještě vykonávat jeden a co druhý, problém je také s financováním činnosti. Byl by spíš pro to, aby zdravotnické úkony poskytoval osobní asistent.

Adéla Strec (MZ) uvedla, že z pohledu správního práva, správního trestání by podle jejího mínění patrně nebylo možné dovodit povinnost asistenta pedagoga nechat se proškolit pro provádění zdravotnických úkonů.

Marta Miklušáková (MŠMT) podotkla, že úkony, které jsou u zdravotně postiženého dítěte v rámci školy prováděny, nejsou často ničím jiným než činnostmi, které běžně obstarává zákonný zástupce. Na to reagovala Adéla Strec (MZ) poukazem na právní úpravu zákona o zdravotních službách, dle které úkony prováděné zákonným zástupcem probíhají v této věci v tzv. domácí péči. Pod takovou domácí péčí pak těžko lze podřadit prostředí školy. Dovození odpovědnosti, povinnosti školy úkony provádět, je pak podle ní na základě tohoto problém. K tomu uvedla Ivana Šilhánková, že z výzkumu VOP zaměřeného na některé otázky předškolního vzdělávání mimo jiné vyplynulo, že 8 % z dotázaných mateřských škol má praktické zkušenosti s dětmi s inzulímem a všechny dětem lék podávají. V daných případech funguje spolupráce mezi rodičem, mateřskou školou a zdravotníkem-profesionálem, který zaměstnance školy proškolí a školy to neodmítají. K tomu Adéla Strec (MZ) dodala, že se ale pohybujeme na bázi dobrovolnosti, nejedná se o povinnost mateřských škol. Ivana Šilhánková souhlasila, že se pohybujeme v legislativní mezeře.

Lucie Obrovská shrnula, že problémů je okolo dané otázky celá řada, a dotázala se přítomných, zda vidí prostor, kde by se mohli shodnout, zda se domnívají, že by věc mohla vyřešit změna právní úpravy, případně nějaká výjimka z úpravy stávající.

Přítomní se vesměs shodli, že by věci předně pomohlo přesnější vymezení postavení osobního asistenta a asistenta pedagoga.

Adéla Strec (MZ) uvedla, že v legislativní mezeře už bychom se nepohybovali, pokud by na škole působila a úkony vykonávala, léky podávala zdravotní sestra, která je osobou odpovědnou, případně by šlo řešit zakotvením výjimky v podobě přenosu domácí péče na úroveň školy, což si ale sama nedokáže příliš představit.

Vladislava Coufalová (ČŠI) se domnívá, že podávání léků (např. inzulínu) by bylo možné podřadit již pod stávající právní úpravu, pod ustanovení školského zákona o bezpečnosti a ochraně zdraví žáků a úkon by tak mohl provést učitel v rámci své pracovní náplně. Pokud je proškolen a cítí se na to, nevidí důvod, proč by nemohl úkony provádět. Marta Miklušáková (MŠMT) s tímto pojetím také souhlasila. Zdena Krýsová (MZ) ale odkazovala na diskusi mezi MZ a mladými chemiky, v rámci které řešili otázku toho, co lze chápat pod ochranou zdraví žáků. Podle ní jde o ochranu před vnějšími vlivy atp., nikoliv o podávání léků, o němž je řeč, a podřazení pod naznačená ustanovení školského zákona by tak nebylo možné. Shrnula, že zdravotnické úkony lze dle současné právní úpravy provádět ve zdravotnickém zařízení, výjimka je určena domácí péčí pro zákonné zástupce. Škola v úpravě prostě nefiguruje. Zdena

Krýsová je tak pro novelu předpisů tak, aby se sladily pojmy a rodiče ani učitelé se nemuseli obávat, že jednají protiprávně.

Vladislava Coufalová (ČŠI) podotkla, že podle ní by bylo stejně vhodné, pokud by mohl podání léku (například jednu aplikaci inzulínu) provést sám žák/student a ne vše řešit asistenty. Na to Lucie Obrovská podotkla, že se to v praxi také často děje.

Adéla Strec (MZ) poukázala na určitý paradox plynoucí ze zákona o zdravotních službách. Z úpravy sice vyplývá, že pedagog není povinen aplikovat inzulín, pokud by se ale třeba o hodinu později stalo, že dítě dostane glykemický šok, je už povinen zasáhnout, obstarat pomoc atp. Adélu Strec dále zajímalo, kolik stížností ohledně aplikace inzulínu VOP řešila za poslední třeba tři roky, zajímalo by ji, kolika žáků se věc reálně týká.

Lucie Obrovská s Ivanou Šilhánkovou slíbily, že přesná čísla zjistí, nicméně dodaly, že statistika v terénu bude stejně jiná. Všechny případy se k VOP nedostanou, navíc budou existovat například situace, kdy rodič obejde několik škol, než najde nějakou, která je ochotna zdravotnický úkon (například právě podání inzulínu) poskytovat. Takové případy budou statistiky zkreslovat.

Dietní stravování ve školních jídelnách

Posledním řešeným tématem se stalo dietní stravování ve školních jídelnách.

Ivana Šilhánková poukázala na vyhlášku o školním stravování z roku 2015, která zavedla povinnost spolupráce škol s nutričním terapeutem při poskytování dietní stravy. Nová úprava je poměrně stručná, rozvedena je metodickým doporučením MŠMT, ze kterého mimo jiné vyplývá, že odborným garantem pokynu a poskytování nutričních konzultací v rámci zvoleného řešení je Sekce výživy a nutriční péče České asociace sester (sekce VNP ČAS). Ivana Šilhánková uvedla, že v souvislosti s danou změnou se na VOP obrátilo několik stěžovatelů, kteří poukázali na některé problémy, které se objevily v praxi. Šlo například o situaci, kdy v souvislosti s novou vyhláškou školní jídelny odmítají dietní stravování poskytovat, ačkoliv dříve tak na základě domluvy s rodiči bez problému činily. Dochází tak vlastně ke zhoršení situace dětí, které se musejí stravovat podle určitých dietních omezení. Dalším problémem jsou otázky ve financování (jaké jsou časové dotace na jednotlivé úkony, z jakých zdrojů by měly jídelny činnost nutričního terapeuta hradit atp.). Ivanu Šilhánkovou zajímal zejména názor MŠMT, jaké mají na MŠMT zkušenosti s tím, jak se jimi vytvořené změny osvědčují v praxi, a zda se například v souvislosti s financováním neuvažuje, že by činnost nutričních terapeutů byla hrazena centrálně.

Michaela Šťastná (MŠMT) uvedla, že od zavedení vyhlášky řešili několik stížností týkajících se souvisejících problémů. Ví o jednom případě, kdy školní jídelna kvůli nově zavedené povinnosti spolupráce s nutričním terapeutem odmítla nadále dietní stravování poskytovat. Každopádně cílem vyhlášky bylo zakotvit něco, co se již dělo tak, aby to mělo oporu v právní úpravě. Nutriční terapeut by měl být někým, kdo funguje ku prospěchu věci, zajišťuje potřebnou kvalitu. Vyhlášku nyní MŠMT vyhodnocuje, zatím se ale neplánují nějaké větší změny. Pokud jde o centrální financování činnosti nutričního terapeuta, o něčem takovém se neuvažuje.

Ivana Šilhánková dále poukázala na skutečnost, že právní úprava obecně stanoví jednorázové nastavení jídelníčku, ze stanoviska sekce VPN ČAS (dostupného na webových stránkách) ale vyplývají kontroly systému alespoň jednou za tři měsíce, jinak ověření systému stravování pozbývá platnosti. Ve zmíněném stanovisku se také objevuje poukaz na to, že příprava diety podle požadavků rodičů neznamena správně připravenou dietu. Ivana Šilhánková se v souvislosti s tím zamýšlí nad otázkou, zda rodiče skutečně nejsou schopni posoudit, co dítě jíst může a co nikoliv. Podle ní jsou obvykle právě rodiče tím, kdo absolvují s dítětem návštěvy nejrůznějších specialistů, o potřebách v oblasti dietního stravování toho tak mnohdy vědí skutečně hodně. Nutriční terapeut je dle mínění Ivany Šilhánkové asi dobrá věc, nicméně jeho pojetí ve vyhlášce není zrovna šťastné, spíše bude mít na dietní potřeby dětí v praxi dopad negativní. Michaela Šťastná k tomu uvedla, že o tříměsíčních kontrolách nemá žádné informace, slyší o nich nyní poprvé. Jak již uvedla, vyhlášku nyní MŠMT vyhodnocuje, vždy je možná novela.

K údajným kontrolám České asociace sester se vyjádřila jako k neoprávněným a pro ni nepochopitelným Zdena Krýsová (MZ). Kontrola tohoto typu musí být podložena zákonem. Připomněla, že obecně kontrolu stravování ve školních jídelnách provádějí krajské hygienické stanice.

Ivana Šilhánková poukázala na případy, kdy škola odmítla i jen ohřát dietní jídlo donesené z domu. Poukázala na obavy z dodržení hygienických předpisů, které se ze strany školních jídelen objevují. Zároveň dodala, že podle jejích informací by ale hygienické stanice jídlo, které je v jídelně pouze ohřáté, vůbec nezkontrolovaly (jestli je nezávadné). Ivanu Šilhánkovou zajímalo, zda se například ČŠI setkává s podobnými případy, zda by přítomní viděli prostor pro zakotvení povinnosti jídelny dítěti jídlo ohřát.

Vladislava Coufalová (ČŠI) má z praxe zkušenost, že škola se většinou snaží rodičům a žákům se zvláštními dietními potřebami vyjít vstříc. Slyšela ale o nejrůznějších případech, například i takovém, kdy bylo pouhé stravování se jídlem přineseným z domu v krabici školou povoleno pouze v šatně, dítěti se posmívali spolužáci atp. Zároveň Vladislava Coufalová chápe některé obavy školní jídelny při ohřívání jídla doneseného z domu (co obsahuje, jak je staré atp.).

Ivana Šilhánková se dále dotazovala, jak se přítomní dívají na případy, kdy rodiče nemají vyhláškou požadované potvrzení od lékaře, že se dítě má dietně stravovat, z nějakého důvodu se ale domnívají, že dítěti takové stravování prospívá.

K tomu se objevily názory, že v mnoha případech (typicky u bezlepkové diety) jde o pouhý trend, dítě nemá žádný problém s příjmem potravy, závěry rodičů nejsou podepřeny žádnými argumenty z pohledu zdravotní prospěšnosti.

Lukáš Seifert (MŠMT) uvedl, že podle jeho informací pokud lékař zná danou komunitu, nemá problém potvrzení dítěti napsat, ačkoliv jeho zdravotní stav stravování podle dietního režimu nevyžaduje.

Ivana Šilhánková poukázala na názor VOP podepřený i některými závěry z judikatury Ústavního soudu, že by se obecně mělo více dbát na možnost rozhodnutí rodiče, čím bude dítě stravovat (klást větší důraz na rodičovskou odpovědnost). Zdena Krýsová (MZ) k tomu dodala, že zde přece hovoříme o instituci, o jídelně, která má nějaké povinnosti ze směrnic, zákona a nemůže se řídit tím, co chce který rodič. Ivana Šilhánková reagovala, že alespoň donáška jídla není

s povinnostmi vyplývajícími pro školy, jídelny ze zákona dle jejího mínění v rozporu. Dále se přítomných dotázala, zda si myslí, že by měla být přijata právní úprava, podle které bude škola povinna připravovat dietní jídla. Poukázala přitom na to, že na tuto otázku je možné nahlížet také z pohledu povinnosti nediskriminačního poskytování služeb stanovené antidiskriminačním zákonem.

Martin Procházka (ČŠI) z praxe ví, že většinou dojde k dohodě, škola vyhoví a dietní stravu připravuje. Zakotvení povinnosti připravovat speciální stravu si představit dokáže.

Vladislava Coufalová (ČŠI) si myslí, že by pro jakoukoli jídelnu neměl být problém připravit jedno dietní jídlo (když to zvládá rodič).

Zdeňka Trestrová (MZ) poukazuje na praxi, kdy se často věc vyřeší dohazkou mezi školami (z menzy atp.) a dojde k nějaké dohodě. Stejného názoru je i Martin Procházka.

Objevil se také názor, že v situaci zakotvení povinnosti připravovat dietní stravu by bylo potřeba vypracovat určitý systém dohledu a kontroly.

Ivana Šilhánková závěrem poukázala na některé argumenty, které se objevují v živých spisech VOP, a uvedla, že předpokládá, že ohledně těchto otázek bude VOP v budoucnu kontaktovat MŠMT.

Ivana Šilhánková s Lucíí Obrovskou poté jménem KVOP přítomným poděkovaly za účast a rozloučily se s nimi.

Rok 2015 v oblasti práva na rovné zacházení pohledem *equality body*

Veronika Bazalová ve svém příspěvku hovořila o vybraných případech, kterými se VOP v roce 2015 zabývala, přičemž se jednalo o dva případy namítané diskriminace z důvodu etnicity, dva z důvodu pohlaví (kde Veronika Bazalová poukázala na skutečnost, že pod méně příznivé zacházení z důvodu pohlaví může spadat rovněž rodičovství) a po jednom případě s věkem a zdravotním postižením jako diskriminačními důvody (*podrobněji v prezentaci*). V závěru svého vystoupení Veronika Bazalová přítomným názorně předvedla, jak mohou vyhledávat v evidenci stanovisek ochránce (ESO).

Jiří Šamánek prezentoval nejdůležitější vnitrostátní a zahraniční judikaturu z oblasti rovného zacházení. Na úvod poznamenal, že oproti VOP řeší soudy v rámci své činnosti obvykle obecnější otázky vztahující se k problematice a také dodal, že rok 2015 byl oproti jiným létům na zajímavou judikaturu poněkud chudší. Prezentovaná soudní rozhodnutí Jiří Šamánek rozdělil dle diskriminačních důvodů, kterých se týkala. U diskriminačního důvodu etnicity zmínil rozhodnutí SDEU ve věci „ČEZ“ týkající se otázky okruhu chráněných osob, krátce se vrátil také do minulosti k případu „Coleman“. Konstatoval, že předvídat judikaturu v této otázce je mnohdy poměrně obtížné, SDEU nemá v okruhu chráněných osob sám příliš jasno. Další prezentovaná soudní rozhodnutí se týkala otázky darování krve osoby s homosexuální orientací, přípustného rozlišování na základě věku a omezení v přístupu ke službám. Závěrem zmínil Jiří Šamánek dva nálezy ÚS, které se věnovaly otázkám dokazování v diskriminačních sporech (*blíže v prezentaci*).

Miroslav Nemčok představil některé statistické údaje ohledně podnětů s námitkou diskriminace došlých do KVOP v roce 2015. Jeho prezentace obsahovala srovnání let 2010-2015 z hlediska nejrůznějších kategorií (počet obdržených podnětů, počet případů se zjištěnou diskriminací, formy diskriminace, diskriminační důvody a oblasti aj.) či informace o podaných podnětech za rok 2015 dle jednotlivých krajů a pohlaví, ze kterých například vyplynulo, že typickým stěžovatelem je muž z Prahy (*blíže v samotné prezentaci*).

Po Miroslavu Nemčokovi se slova ujala Marína Urbániková s příspěvkem na téma Underreporting (neoznamování diskriminace) a pohled české veřejnosti na možnosti institucionální obrany proti diskriminaci. Zmínila, že statistiky jsou jen „špičkou ledovce“ a ukazují spíše na energii či kompetence jednotlivců, kteří si stěžují. Typický stěžovatel tak většinou nebude typickou obětí diskriminace. Z těchto důvodů se VOP chtěla podívat trochu pod povrch problému a v roce 2015 provedla výzkum zaměřený na zjišťování překážek v přístupu ke spravedlnosti obětí diskriminace. V rámci prezentace Marína Urbániková nejprve představila pojem underreporting a poté některá data z VOP provedeného výzkumu (*blíže v prezentaci*).